

7. MAI 1946

Fagkongressen ett år etter

På ett-årsdagen for frigjøringen, trådte fagkongressen sammen til møte i Oslo, ledet av LO-formannen, Konrad Nordahl. Under åpningshøytideligheten talte Einar Gerhardsen:

Når en ved frigjøringen tenkte på den nærmeste framtid, var det mange ting en var uviss på — og kanskje engstelig for. Jeg nevner matforsyningen,

arbeidsledighetsproblemet, forholdet til landssvikerne — og det faremoment at det stod nesten en halv million tyskere i landet. Men alt ordnet seg, og det gikk bra. Også det har en årsak. Når noe går galt, finner en lett årsaken, men vi tenker mindre på den sammenheng det kan ha når alt ordner seg til det beste. Det var vår lykke at det under krigen var et så godt tillitsforhold mellom utefront og hjemmefront, at det var ansvarlige og uegennyttige folk i hjemmeledelsen, at regjeringen i London hadde utført et så godt organisasjonsarbeid med tanke på frigjøringen, at hjemmestyrkene og de tropper som kom utenfra, tok den første støyten så eksemplarisk godt.

Når spørsmålet om matforsyningen ikke voldt større vansker, har London-regjeringen den største æren for det. Regjeringen og dens medarbeidere hadde gjort et enestående godt arbeid.

Også når det gjelder arbeidsledighetsproblemet var saken grepet fornuftig an, og det var tatt kloke skritt på forhånd. Det gjorde overgangen lettere. Her må en også vise til den forståelse som både arbeidere og arbeidsgivere viste.

Med omsyn til arbeidskraften og beskjeftigelsen har problemet fått en annen karakter enn vi var engstelige for. Det er mangel på fagarbeidere og spesialarbeidere i mange yrker. Den store og vanskelige oppgaven blir derfor å foreta den omstillingen og omflyttingen som er nødvendig. Her står en overfor den vanskeligste av alle reguleringer, fordi det dreier seg om mennesker. Men oppgaven må løses, dersom vi skal få gjenreist og bygd ut hele næringslivet, og dermed lagt grunnlaget for den øking i produksjonen som skal gi oss en høyere levestandard.

Seinere under kongressen redegjorde statsministeren for regjeringens politikk. Det var et hardt program han la fram, det viser noen av de viktigste avsnitt av foredraget, som her blir gjengitt etter Arbeiderbladets referat:

Hvis en så spør hvor lenge gjenreisingsperioden vil vare, må en være merksam på det faktum at jo kortere en vil gjøre den, desto større krafttak trenges det for under ellers like vilkår å nå fram til målet. Folket ønsker en kortest mulig tid, og en kan vanskelig forsvare å stille opp et lengre tidsperspektiv enn fem år.

Regner en så sammen det som går med av arbeidskraft, materialer, tekniske produksjonsmidler av enhver art osv. til gjenreising og nyreising, betyr det at det blir tilsvarende mindre til å skaffe fram varer til det direkte løpende forbruk.

Vil en bruke de realøkonomiske ressurser til å leve bedre for med en gang, kan en ikke samtidig bruke dem til å bygge opp landet med. Det

er ingen sak å sette opp store tall på budsjettene, heller ikke å sette seddelpressen i gang, slik som tyskerne gjorde, men det løser ingen av de faktiske problemer. Ved siden av gjenreisingsperiodens lengde vil summen av privat og offentlig forbruk i høyeste grad være bestemmende for i hvilken utstrekning vi kan løse gjenreisings- og nyreisingsoppgavene, og her er det en direkte konkurranse mellom offentlig og privat forbruk.

I den første tida etter frigjøringen levde vi på lånt og opptjent valuta som vi kjøpte forbruksvarer for. Dette går ikke i det lange løp, vi kan ikke bruke opp mer enn vi selv skaper. Imidlertid er det økonomisk forsvarlig å bruke utenlandske lånemidler til å kjøpe hjem f. eks. maskiner og varer som øker vår produksjonsevne. Et stort importoverskudd vil av den grunn være nødvendig i gjenreisingsperioden.

Når det gjelder å bringe levestandarden opp på førkrignivå, kan det bare oppnåes på en måte, nemlig ved å øke produksjonen gjennom bedre planlegging, effektivere produksjon og større arbeidsinnsats. Regjeringen handler også i disse spørsmål alltid i bevisstheten om at den er en arbeiderregjering, og ut fra ønsket om at de vedtak den gjør, skal være til beste for det arbeidende folk i bygd og by. Men selv om regjeringen har ansvaret, er det ganske klart at hver enkelt gruppe i samfunnet, stor eller liten, kan øve ganske stor innflytelse. Derfor er det så viktig at alle krav som blir reist, er omhyggelig vurdert før de blir satt fram. En kan ikke vente at regjeringen alltid i det lange løp skal være den som sier nei.

Statsministeren kom inn på den stabiliseringspolitikk som er ført i det økonomiske liv, og pekte på at hvis den ble brutt, er faren for inflasjon overhengende:

Det er regjeringens oppfatning at vi må sette alt inn på å unngå en slik utvikling, fordi det vil bli de alminnelige lønnsarbeidere som i første rekke vil tape på en sterk prisstigning.

Når arbeiderbevegelsen i dag har den politiske makt i Norge, må alle dens medlemmer være klar over det store ansvaret en har. Spørsmålet om gjenreisningen av hjemmene, av arbeidslivet og levestandarden, vil bli den store prøven vi får å bestå.